

HERFSTTREK 1955

waargenomen door de vogelwerkgroep Haarlem

Evenals in de herfst van 1953 en 1954 heeft de vogelwerkgroep „Haarlem” deze herfst dagelijks aan de kust bij het einde van de Bloemendaalse Zeeweg waargenomen en wel van 24 september tot en met 6 november. Er werd bij toerbeurt gepost. Meestal van 7 tot 8 uur 's morgens, soms langer en op de zondagen de gehele ochtend. Aan de binnenduinrand (Brouwerskolkkopje) was ook een post. Het Haarlems Dagblad publiceerde weer dagelijks trekberichten.

Tijdens het mooie weer van eind september is de vinkentrek in Scandinavië begonnen. Dit jaar zijn de meeste vinken bij ons reeds in de eerste week van oktober langs gekomen. In 1953 viel het hoogtepunt in de tweede week van die maand en in 1954 nog later, namelijk in de tweede helft van oktober, zodat 1955 een jaar gebleken is met een vroege vinkentrek. Ook de spreeuw is vroeg gekomen. Indien de aantallen, verkregen door waarneming in het eerste uur na zonsopgang, bij elkaar worden geteld, dan is dit jaar de 5000 bereikt op 10 oktober, in 1953 op 12 oktober en in 1954 pas op 23 oktober. De herfst van 1954 was dus een najaar met late trek, terwijl 1955 en 1953 in dit opzicht weinig met elkaar verschillen. De eerste bonte kraai verscheen deze herfst op 9 oktober; in 1953 op 8 oktober en in 1954 pas op 16 oktober, hetgeen bij het voorgaande mooi aansluit.

Als we het verloop van de trek van de vink en de spreeuw nagaan, dan komen duidelijk vier perioden naar voren, waarin er géén trek geweest is, namelijk 5, 6, 7 oktober, 14, 15 oktober, 17, 18 oktober en 26, 27, 28 oktober. Bij bestudering van de weerkaarten bleek, dat het weer in die perioden van gelijk karakter was. Er trok dan namelijk een depressie ten noorden van ons land over het noordelijk deel van de Noordzee van het westen naar het oosten. Dit bracht

aan onze kust noordwestelijke winden, die gepaard gingen met regen- en hagelbuien.

Het aantal spreeuwen, dat wij hebben zien langstrekken, was dit jaar minder dan normaal. In het algemeen komt het grootste deel van de spreeuwen na midden oktober door, terwijl dit jaar het aantal meer regelmatig over de trekperiode verspreid is. De grote spreeuwenzwermen, die vorige jaren eind oktober en begin november gezien werden, zijn deze herfst niet geconstateerd. Genoteerd werden, in afgeronde getallen: 1953 in 53 waarnemingsuren 60.000, 1954 in 66 waarnemingsuren 117.000, 1955 in 74 waarnemingsuren 47.000 spreeuwen.

De achtste oktober is een opvallende trekdag. Het eerste uur passeerden er 6700 vinken; in de loop van de ochtend werd de trek nog intensiever. Die dag vlogen er naar schatting niet minder dan *veertigduizend* vinken langs de kustpost.

Hoe kunnen we dit plotseling massale overvliegen verklaren?

Volgens berichten uit Noordwest-Duitsland, die op 2 oktober een sterke trek meldden, moeten er veel vinken onderweg geweest zijn. Deze zijn gedurende de slechte trekdagen opgehouden, om op 8 oktober als het ware met al hun opgehoopte energie hun reis voort te zetten. Door een combinatie van bepaalde weersomstandigheden zijn vele van deze vogels langs onze kustpost getrokken, gestuwd door de Noordzee. Daar op die dag de windkracht in het buitenland gering was, wordt hier verondersteld, dat deze vogels wél over het IJsselmeer getrokken zijn in westelijke richting, maar niet over de Noordzee, waar een krachtige wind stond. En masse bogen ze langs de kust naar het zuiden af. Helaas zijn ons geen andere trekgegevens van 7 en 8 oktober bekend, die deze hypothese zouden kunnen bewijzen. *Waarnemingen van die dagen uit het gebied rond het IJsselmeer zouden in dit verband belangrijk zijn.*

Ook andere soorten.

Hoewel spreeuw en vink door hun veelvuldig voorkomen de meeste aandacht vragen, zijn er nog een veertigtal andere vogelsoorten gezien. Enige hiervan verdienen een nadere beschouwing. De graspieper begon al in september door te trekken. Het aantal daarvan was dit jaar groter dan normaal; op 29 september, 2, 3 en 21, 22 oktober was er een sterke graspieper trek. Veldleeuweriken werden slechts in kleine aantallen gemeld, alleen 22 oktober viel uit de toon met een totaal van 1430 veldleeuweriken in drie uur. Terwijl de veldleeuwerik snel vliegend langs trekt, kan zijn familielid de boomleeuwerik tijdens het trekken al zingend ergens korte tijd blijven rondcirkelen. Zo werden de waarnemers verscheidene malen door zijn zoet klingelend liedje verkwikt. De witte kwikstaarten waren regelmatig in kleine getale present. Deze herfst zag men maar weinig sijsjes en ook de putter is maar enkele malen gezien. Hoewel de huismus hier als voorbeeld van een standvogel geldt, komt deze elk jaar in verscheidene troepjes langs onze kust trekken, evenals de ringmus. Op 16 oktober van dit jaar zagen we er zelfs meer dan achthonderd, die zwiingend voorbij trokken in compacte troepen.

De kramsvogels kwamen deze herfst in enorme hoeveelheid. Dagen van sterke kramsvogel trek waren: 16, 19, 22, 23 oktober en 1 november. Op 19 oktober trokken ze werkelijk massaal door. Ook trokken er troepen koperwieken langs, vaak tezamen met de kramsvogels. Nachttrek van koperwieken is slechts op enkele avonden gehoord. Ook in 1954 was de nachttrek van koperwieken matig, dit in tegenstelling tot 1953, toen ze geregeld en tot laat in november 's avonds werden gehoord.

Voor het eerst sinds jaren is de bonte kraai in behoorlijk aantal komen opdagen, zodat deze karakteristieke wintergast ons landschap in de kuststreek weer overal zal verlevendigen. Het voorkomen van trekkende holenduiven was nieuw voor onze post aan zee. Deze kleine blauwgrijze duif vliegt soms mee in troepen van andere vogels. Zo werd hij in gezelschap van kauwen en ook

van spreeuwen gezien. Dergelijke gemengde troepen komen meer voor, vooral bij de kraaiachtigen, lijster- en vinkensoorten. Zo zijn dit jaar vinken samen vliegend gezien met kepen, graspiepers, mussen en zelfs een keer met boomleeuweriken.

De verrassing van deze herfst was de invasie van vlaamse gaaien. De eerste werden in onze omgeving op 26 september gezien, hoog over het polderland trekkend. In Utrecht zag men ze al een dag eerder, terwijl uit Holstein en Mecklenburg resp. op 23 en 21 september de eerste gemeld werden. Op onze kustpost werden op 8 oktober de meeste gezien en wel 437 gaaien van 7 tot 8 uur. Deze vogels, die afkomstig zijn uit de Baltische landen en Scandinavië, houden zich nu nog talrijk op in de bossen van onze binnenduinstrand, waar bijna bij wijze van uitzondering in ons land de eikeloogst niet mislukt is. De notenkraker werd dit jaar ook weer gezien, maar het is slechts bij enkele waarnemingen in Nederland gebleven.

Het kwam deze herfst enige keren voor, dat het zicht zo helder was, dat van de post bij Bloemendaal a/Zee Scheveningen duidelijk te zien was. Doordat de kustlijn gebogen is, ziet men Scheveningen een heel eind in zee uitsteken. Bij zulk helder weer trokken bij gunstige wind, behalve de vogels die de kustlijn volgden, verscheidene troepen vinken, spreeuwen, veldleeuweriken en roeken iets zeewaarts, richting ZWtZ, terwijl de kust hier ZZW loopt. Deze vogels vlogen voor het merendeel vrij hoog (100 à 150 m.). Bij de zee gekomen stegen ze vaak. In de richting, waarin deze vogels vlogen, konden ze land zien. Dit behoeft dan ook geen echte zeetrek te zijn; bij dit heldere zicht behouden de vogels het visueel contact met het land beter dan bij minder helder weer. Van dezelfde soorten trokken tegelijkertijd ook vogels op grote hoogte die de kustlijn volgden. Het blijkt dus, dat bij helder weer gestuwde hoge trek voorkomt, al of niet met afsnijding van bochten in de kustlijn. Ook een troepje

van zes buizerden op vierhonderd meter hoogte koerste ZWtZ.

De binnenduinpост gaf ook nu weer, evenals vorig jaar, een belangrijke aanvulling op de uitkomsten van de waarnemingen aan de kust. Op sommige dagen van de depressie-perioden, als er aan de kust geen trek was, kon men op de binnenpost nog een zwakke trek waarnemen. Verder bleken enkele soorten, zoals houtduiven, zanglijsters, merels en koperwieken meer over het binnenduin te trekken.

Vermeldenswaard is nog, dat op onze laatste waarnemingsdag, 6 november, twee late boerenzwaluwen de kustpost passeerden op hun verre reis naar Zuid-Afrika.

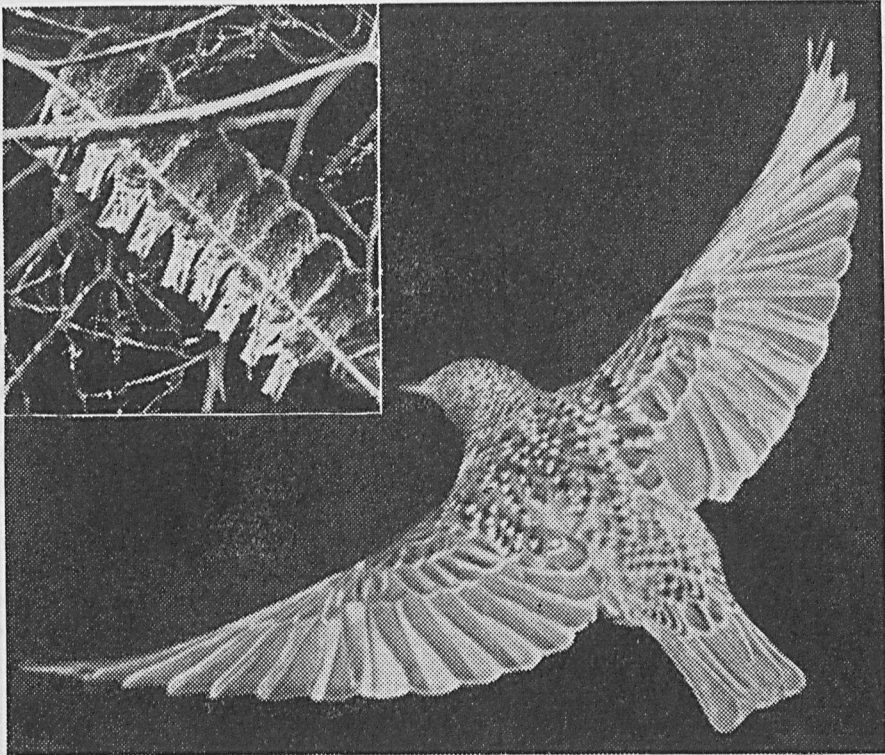
Geregelde waarnemers:

W. J. Akkerman	H. Leys
Th. Belterman	M. Luikinga
F. Blits	J. de Peer
Truus Bloem-	P. J. Peters
Margadant	L. van 't Sant
F. Bloem	L. Schoutens
B. Brakel	(Binnenduinpост)
J. v. d. Brom	H. Smit
H. Bouquet	B. van Stekelenburg
Th. J. Dekker	(Binnenduinpост)
H. Le Fèvre	J. van Tussenbroek
L. Gieske	J. v. d. Veer
R. Kofman	G. Veldt
Heer en Mevr.	
H. Krabbe	

De gegevens zijn uitgewerkt door:

Th. Belterman,
Truus Bloem-Margadant,
F. Bloem.

Vogelwerkgroep Haarlem,
november 1955.

Spreeuw in volle vlucht. In de inzet: Zo zitten duizenden spreeuwen 's nachts zij aan zij in het bos van Wijkerslooth, Oegstgeest.

Cliché Nieuwe Leidsche Courant

Foto: van der Horst